

Pamiętnik Literacki 2011, 1, s. 189-194

Dwie redakcje „Świąt przyszłych narodowych” Juliusza Słowackiego

Jacek Brzozowski

JACEK BRZOZOWSKI
(Uniwersytet Łódzki)

DWIE REDAKCJE „ŚWIĄT PRZYSZŁYCH NARODOWYCH” JULIUSZA SŁOWACKIEGO

Autografy i kopia¹

Na k. 259v [*Dziennika z lat 1847–1849*]², pod datą 25 października 1848, znajduje się następujący tekst (oznaczam go jako atg₁):

25. Święta przyszłe narodowe

6. 22 Czerwca. Aby się przybliżyło Krolestwo Boże – Święto hymnów.

3. 22 Marca. Braterstwa – święto komunii stołów.³

9. 22 Września: O podniesienie duchów niższych – święto trzód.⁴

10. Pazdzier Ducha Sw: święto wynalazków. prozba o natchnienie⁵

5 22 Maja Święto Niepokalanej – Dziewicze. przez Kapłankę. o uproszenie Ducha⁶

Kwielnia

piękności.

4. Marca Poswięcenie wody. – Święto Matek. o uproszenie duchów wielkich⁷

¹ Stosuję następujące skróty oznaczające wydania dzieł J. Słowackiego oraz publikacje zawierające jego teksty: A = H. B. [H. Biegeleisen], *Dziennik Słowackiego z ostatnich lat jego życia*. „Ateneum” 1883, t. 3; D 1909 = *Dziela*. Pierwsze krytyczne wydanie zbiorowe. Wyd. B. Gubrynowicz. T. 10: *Proza*. Lwów 1909; D 1949 = *Dziela*. Pod red. J. Krzyżanowskiego. T. 10. Wrocław 1949; D 1952 = *Dziela*. Pod red. J. Krzyżanowskiego. Wyd. 2. T. 11. Wrocław 1952; D 1959 = *Dziela*. Pod red. J. Krzyżanowskiego. Wyd. 3. T. 11–12. Wrocław 1959; DP 1909 = *Dziela*. Wyd. T. Pini. T. 1. Lwów [1909]; DP 1933 = *Dziela*. Wydał i wstępem krytycznym poprzedził T. Pini. Wyd. 2, poszerz. T. 3. Warszawa 1933; DW = *Dziela wszystkie*. Pod red. J. Kleina. T. 14–15, 17. Wrocław 1954–1955, 1975; NR = „Nowa Reforma” 1927, nr 145 (numer poświęcony Słowackiemu w związku ze sprowadzeniem jego zwłok na Wawel); P 1884 = *Pisma pośmiertne. Genesis z Ducha*. – *List do J. N. Rembowskiiego*. – *Wykład nauki*. – *Dziennik z r. 1847–1849*. Wydane i poprzedzone wstępem przez H. Biegeleisena. Lwów 1884 (toż pt. *Genesis z Ducha*. – *List do J. N. Rembowskiiego*. – *Wykład nauki*. – *Dziennik z r. 1847–1849*. Wyd. 1 z pośmiertnych rękopisów, poprzedzone wstępem i objaśnieniami przez H. Biegeleisena. Warszawa 1884); P 1913 = *Pisma. Zbiór utworów wydanych za życia i po śmierci autora*. Z przedmową i w układzie A. Górskiego. T. 7. Kraków 1913; P 1916 = *Pisma mistyczne*. W wyborze, układzie i oprac. S. Wyrzykowskiego. Kraków 1916; P 1922 = *Pisma*. Wydał, objaśnił i wstępem opatrzył J. Kalenbach. T. 6. Warszawa [1922].

² Bibl. Ossolineum, rkps 4738/I.

³ „Marca” napisane na zaczętych „Wrześć”.

⁴ „9” napisane na „3” bądź „8”; „O po” napisane na „Bra”; „trzód” – „t” napisane na „d”.

⁵ „10” – „0” napisane na pierwotnym „9” i dodane „1”.

⁶ „22” – liczba częściowo zamazana plamą atramentu.

⁷ „4” napisane na „2”.

12 22 Decembra Święto Światła. Chrystusa (Celow St Jana.) Malarzy.⁸

11. Listop. Umarłych.⁹

1. Styczeń – Święto Ofiary.

Zachowała się również odmienna redakcja tego „kalendarza mistycznego” (oznaczam ją jako atg₂), zapisana przez Słowackiego na osobnej karcie¹⁰:

<u>Syczeń</u> :	Święto Ofiary ¹¹ Odpoczynek
<u>Luty</u>	————— Post. —
<u>Marzec</u> .	Kommunia stołów – braterstwa
<u>Kwiecien</u>	Poświęcenie wody – o uproszenie duchów wielkich Sw Matek
<u>Maj</u>	Niepokalanej – o uproszenie piękności. Sw Czystych Kapłanek.
<u>Czerwiec</u>	Aby się przybliżyło królestwo Boże – Sw. hymnów. Najwyżej słońce
<u>Lipiec</u>	————— Praca
<u>Sierpień</u>	————— Zbiór.
<u>Wrzesień</u>	– O podniesienie duchów niższych Święto trzód
<u>Pazdzier</u>	Ducha Sw. o wynalazki prozba o natchnienie Rzemieślników wiosna
<u>Listop</u>	Umarłych
<u>Grudzień</u>	Święto światła Chrystusa Jana Sw. Malarzy

Istnieje ponadto kopia tej redakcji, sporządzona – możliwe, że pod kontrolą poety¹² – przez Zygmunta Szczęsnego Felińskiego¹³:

<u>Styczeń</u> :	– Odpoczynek
<u>Luty</u> :	– Post
<u>Marzec</u> :	– Kommunia stołów – Braterstwo.
<u>Kwiecien</u>	– Poświęcenie wody – o uproszenie duchów wielkich – Święto Matek.
<u>Maj</u>	– Niepokalanej – o uproszenie piękności – Święto czystych kapłanek.
<u>Czerwiec</u>	– Aby się przybliżyło Królestwo Boże – Święto Hymnów. (Najwyżej słońce)
<u>Lipiec</u>	– Praca
<u>Sierpień</u>	– Zbiór
<u>Wrzesień</u>	– O podniesienie duchów niższych – Święto trzód.

⁸ „12” – „2” napisane na „0”; po „Światła.” poeta napisał „Celow” (DW 15: „Człow”), następnie przekreślił to, nieco wyżej wpisał „St”, na linii wiersza dodał „Jana.”, a nad tym „Chrystusa”, przy czym wprowadził ten wyraz w taki sposób ukośną kreską, że – jak się wydaje – stanowi ona nawias otwierający

⁹ Drugie „1” napisane na „2”.

¹⁰ Jest to karta włączona do tzw. drugiego rękopisu *Króla-Ducha* – Bibl. Ossolineum, rkps 4807/III, cz. 4, s. 63 (dawniej k. 405r; w drugim rękopisie *Króla-Ducha* k. 35r). Górną część strony zajmuje okruczek należący do poematu o Królu-Duchu (w DW 17, s. 550, są to w. 47–51 opracowania VIII wśród *Opracowań odmiennych tematów rapsodu III*). Na s. 64 mieszczą się dwa urywki zaniechanej redakcji [*Dziejów Sofos i Heliona*]: *Na to jedna odpowiedź. Weź w rączeta śliczne...* oraz *Na to jedna odpowiedź – wielki, kto posłucha...* (w DW 15, s. 141–142; zob. też J. Słowa cki, *Poematy*. Nowe wydanie krytyczne. Oprac. J. Brzowski, Z. Przychodniak. T. 2. Poznań 2009, s. 409–412) oraz sześć linijek strofy należącej do odmian III rapsodu *Króla-Ducha* (w DW 17, s. 630, w. 25–30). Sąsiedztwo to pozwala przypuszczać, że odmienna redakcja kalendarza powstała w czasie nieodległym od redakcji z [*Dziennika z lat 1847–1849*].

¹¹ Linia przekreślająca bodaj pełni jednocześnie taką rolę, jak długie linie przy trzech innych miesiącach – lutym, lipcu i sierpniu.

¹² Tak sądził W. Floryan (zob. DW 15, s. 248), jednoznacznie niepodobna jednak stwierdzić, czy Słowacki miał jakiś udział w sporządzeniu kopii.

¹³ Bibl. Ossolineum, rkps 4807/III, cz. 4, s. 63a (dawniej k. 405a). Floryan uznał kopię za podstawę tekstu w DW 15 (i w opracowanym przez siebie tomie 12 w D 1959); w DW 15, s. 249, pisał: „Za kopią Felińskiego idzie wydanie obecne, gdy po nazwach miesięcy konsekwentnie wprowadza pauzy [...] i gdy skróty [...] podaje w brzmieniu pełnym, ujmuje jednak uzupełnienia w nawiasy graniaste”.

Październik. – Ducha S. o wynalazki – prośba o natchnienie – Rzemieślników wiosna
Listopad. – Umarłych

Grudzień. – Święto światła Chrystusa – Jana Sw. Malarzy.

Wydania

Pierwodruk atg₁ ogłosił w roku 1883 Henryk Biegeleisen, podając do druku większość zapisków [*Dziennika z lat 1847–1849*] (A, s. 79). Rok później redakcja atg₁ znalazła się w dwóch książkowych, już pełnych edycjach diariusza (P 1884, s. 259). Kolejne wydania podawały kalendarz różnie. Tylko redakcję atg₁: DP 1909 (w *Dzienniku z r. 1847–1849*, s. 547), P 1916 (jako osobną notatkę w dziale: *Fragmenty, myśli i aforyzmy*, s. 307–308), P 1922 (w *Dzienniku z lat 1847–1849*¹⁴, s. 284), DP 1933 (jak w DP 1909, s. 165). Obie redakcje: D 1909 (atg₁ w *Dzienniku z lat 1847–1849*, s. 470; atg₂ – był to jego pierwodruk – jako III z *Urywków*, s. 478¹⁵), P 1913 (atg₁ w *Dzienniku z lat 1847–1849*, atg₂ wśród *Ułamków filozoficznych*, w części [II. *Ułamki*], s. 414), D 1949 (atg₁ w [*Dzienniku z lat 1847–1849*], s. 643–644; atg₂ jako [III] z [*Notatek*], s. 651¹⁶), D 1952, 11 (atg₂ i atg₁ pt. *Przyszłe święta narodowe*, gdzie atg₁ jako [*Redakcja pierwotna*], s. 317–318¹⁷), DW 15 (pt. *Święta przyszłe narodowe*, s. 278–279 – atg₂ jako I. [*Redakcja pierwsza*], atg₁ jako II. [*Redakcja druga*]), D 1959, 12 (pt. [*Święta przyszłe narodowe*], s. 366–367 – atg₂ jako I. [*Redakcja pierwotna*], atg₁ jako 2. [*Redakcja druga*]. *Przyszłe święta narodowe*¹⁸).

We wszystkich edycjach tekst obu wersji kalendarza budzi mniejsze bądź większe wątpliwości. Wypadnie zatem zaproponować nową redakcję atg₁ i atg₂. Zanim to jednak zrobię, dwie kwestie natury ogólnej: datowanie świąt w atg₁ oraz status obu autografów.

Cyfry w atg₁

Cyfry w atg₁, które w transliteracji oznaczyłem kursywą, dopisał poeta później, innym piórem (poprawił nim także „Wrześ.” na „Marca” oraz „Marca” na „Kwielnia”), porządkując w ten sposób miesiące zgodnie z układem kalendarza¹⁹. Wydania rozmaicie te cyfry traktowały.

¹⁴ Taki tytuł w *Spisie treści*; w tekście głównym: *Dziennik poety. (1847–1849)*.

¹⁵ Tekst ten przedrukowano pt. *Kalendarz mistyczny Słowackiego* w NR, s. 8.

¹⁶ W *Źródłach tekstów i wprowadzonych poprawkach* na s. 764 uwaga: „Notatka II jest I redakcją kalendarza świąt narodowych, którą później włączył poeta w odmiennym opracowaniu do *Dziennika z lat 1847–1849*”.

¹⁷ W *Uwagach wydawcy* na s. 417 informacja: „Pierwszą redakcję kalendarza *Świąt przyszłych narodowych* zanotował poeta w *Dzienniku z lat 1847–1849* pod datą 25 października 1848; przypuszczalnie niedługo później powstała redakcja ostateczna, podana w niniejszym tomie na pierwszym miejscu. [...] Redakcję pierwszą, zgodnie z uzasadnioną sugestią w [...] recenzji prof. Pignonia z pierwszego wydania *Dzieł*, wyłączono z *Dziennika z lat 1847–1849*”. S. P i g o Ń (*Nowe wydanie zbiorowe Słowackiego*. „Pamiętnik Literacki” R. 39, 1950, s. 397) wpłynął nie tylko na wyłączenie atg₁ z [*Dziennika z lat 1847–1849*], ale także na inną niż w atg₁ formułę tytułu kalendarza: „Wypadałoby [...] wyłączyć i dać jako samoistną pozycję kalendarz *Przyszłych świąt narodowych* [...], i związać go z Notatką II”.

¹⁸ W D 1959, 11, s. 300, informacja (w tekście głównym [*Notatek w „Dzienniku z lat 1847–1849”*]), że „pierwsza redakcja kalendarza *Świąt przyszłych narodowych*” znajduje się w tomie 12, tam jednak podano ją jako [*redakcję drugą*], a jednocześnie w *Uwagach wydawcy* na s. 485 opisano jako redakcję pierwotną (przedrukowując bez zmian notę z D 1952, s. 417).

¹⁹ Biegeleisen stwierdzał: „Daty dopisane są później innym atramentem, co oznaczają te

Z zapisu w A – Biegeleisen podał tu tekst w układzie autografu – wynika, że wydawca uznał część cyfr porządkujących za datyienne: „10 Października”, „4 Kwietnia”, „11 Listopada”, „1 stycznia”. Edycje następne drukowały tekst w porządku kalendarza (pomijając cyfry porządkowe), błędnie jednak identyfikowano te same co w pierwodruku cyfry jako datyienne: D 1909: „1 Styczeń”, „11 Lutego” (różnica spowodowana mylną lekcją wyrazu „Listop[ad]”), „4 Kwietnia”, „10 Paźdz.” (analogicznie, z odmienną tylko pisownią nazw miesięcy, DP 1909, P 1913, P 1916, P 1922, DP 1933, D 1949). Trzy ostatnie wydania częściowo poprawiały lekcje edycji wcześniejszych (przy czym w tekście ułożonym według kalendarza podawano również cyfry porządkujące): D 1952: „1. 1 styczeń”; DW 15 i D 1959, 12: „1. 1 styczeń”, „4. 4 kwietnia”, „10. 10 paździer.”

W jednym wypadku, mianowicie „4. Kwietnia”, nie ma pewności, że cyfra porządkowa nie jest również datą dzienną. Zapis w autografie (kropka po „4”) wydaje się jednak sugerować, że raczej nie o dzień miesiąca chodzi; na formę zaś rzeczownika (*nb.* napisanego pospiesznie „Kwielnia”), tj. w dopełniaczu zamiast w mianowniku, prawdopodobnie wpłynął kontekst (w wersji pierwotnej „Marca” pod wpływem wcześniejszego „Maja” i zaraz dalej następującego „Decembra”).

Transkrypcja atg₁, jaką proponuję dalej, koryguje wymienione lekcje. Jednocześnie, o czym za chwilę, podaję tekst w takim układzie i zawartości, jak w autografie, nieco inaczej tylko oznaczając cyfry porządkujące.

Status redakcyj

Przyjęło się traktować atg₂ jako pierwszą, atg₁ jako drugą redakcję *Świąt przyszłych narodowych*²⁰. Rzecz nie jest jednak bezsporna. Co prawda, w atg₁ dał poeta kalendarzowi tytuł, pominął jednak trzy miesiące (luty, lipiec i sierpień), pisał też bardzo chaotycznie. Floryan stwierdzał:

Zmieniona nieco wersja druga nie podaje już pełnego tekstu kalendarza. Przepisując rzut brulionowy na k. 259v *Dziennika z lat 1847–1849* poeta podobnie jak w brulionie tekst często przerabiał, kreślił i poprawiał, pozostawiając ostatecznie wersję drugą nie uporządkowaną, a co ważniejsze, w porównaniu z pomysłem pierwotnym uboższą. [...] Poprawki w porządkowym szeregowaniu świąt wskazują, że liczbami chciał poeta oznaczać nie tylko kolejność świąt, ale przede wszystkim kolejność miesięcy w obrębie roku. Wobec opuszczenia [...] trzech miesięcy nie ma podstaw do zmiany liczbowania autografu i zastąpienia porwanej numeracji regularnym szeregiem porządkowym. Stan utrwalony, to jest następstwo liczb 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 11 i 12 dowodzi, że w intencji poety nie leżała właściwie redukcja ilości świąt w obrębie roku i owe luki miały być zapewne w przyszłości uzupełnione. Do tekstu nie wrócił jednak i pozostawił redakcję drugą ostatecznie nie uporządkowaną. [DW 15, s. 249]

podwójne liczby obok miesięcy, nie jest mi wiadomym” (A, s. 79, przypis 2). Cyfry w drugiej kolumnie wskazują datę dzienną, w pierwszej – porządkują, jak wspomniałem, święta zgodnie z układem kalendarza.

²⁰ Tak DW 15, D 1959, 12 (mimo bałamutnych uwag – zob. przypis 18 – tak ostatecznie ustalono tutaj ich status) oraz *Nowy Korbut*, t. 11 (H. G a c o w a, *Juliusz Słowacki*. Wrocław 2000, s. 146–147). Inaczej tylko D 1949 oraz *Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego* (Oprac. E. S a w r y m o w i c z, przy współpracy S. M a k o w s k i e g o i Z. S u d o l s k i e g o. Warszawa 1960, s. 598; *nb.* tu tytuł *Przyszłe święta narodowe* oraz czas powstania: „Między 19 a 26 października 1848” – autorzy przeoczyli właściwą datę i umieścili kalendarz między datą poprzedzającej go a datą następującej po nim w autografie notatki).

Hipoteza to prawdopodobna. Atoli równie prawdopodobne jest, że Słowacki nie pozostawił redakcji z *[Dziennika z lat 1847–1849]* – pierwszej jednak, nie drugiej – i na osobnej karcie ułożył kalendarz uporządkowany i pełny (*nb.* redakcja ta ma wszelkie znamiona czystopisu²¹).

Nie wykluczałbym wszakże jeszcze innej hipotezy: mianowicie że mamy tutaj do czynienia z dwoma odrębnymi kalendarzami. Owszem, łączy je wiele szczegółów, różni – idea. W atg₂, dając redakcję obejmującą cały rok, ale bez precyzowania dat dziennych oraz nazw wszystkich świąt²², zapisał poeta uogólniony projekt kalendarza mistycznego. W *[Dzienniku z lat 1847–1849]* – a ma on, gdy idzie o notatki prozą, charakter czystopisu²³, w którym Słowacki-mystyk notował rzeczy szczególnie dlań istotne – układał kalendarz zawierający to, co zasadnicze i najważniejsze. Pisał więc – w pierwszej chwili – w układzie nie miesięcy, lecz genyzyjskiej wagi i znaczenia świąt. I dopiero później uporządkował tekst zgodnie z rytmem ziemskiego kalendarza; uporządkował niekoniecznie z myślą o uzupełnieniu brakujących miesięcy.

Przyznam, że nie znajduję podstaw do uprzywilejowania którejkolwiek z hipotez. *Summa summarum*, skłonny byłbym mówić nie o redakcji pierwszej (bądź pierwotnej) i drugiej (ostatecznej), ale o dwóch redakcjach osobnych. Zarazem, adekwatnie do takiego widzenia rzeczy, redakcję atg₁ podawałbym wiernie za rękopisem (podobnie jak A i P 1884), nieco inaczej tylko – dla uwidocznienia całego procesu pracy nad tym tekstem – oznaczając cyfry porządkowe.

Dwie redakcje kalendarza mistycznego

W obu redakcjach ujednolicam zapis oraz interpunkcję. W pełni modernizuję pisownię. Nazwy świąt podaję, zgodnie z dzisiejszą normą, wielką literą. W żadnym z tych zakresów nie odnotowuję różnic między proponowanym tekstem a wydańiami wcześniejszymi. Odmiany ograniczam do lekcji decydujących o znaczeniu.

Kolejność obu redakcji wynika wyłącznie stąd, że jedna z nich ma dokładną datę powstania.

ŚWIĘTA PRZYSZŁE NARODOWE. [REDAKCJA Z „DZIENNIKA Z LAT 1847–1849”]

- 6. 22 czerwca: Aby się przybliżyło Królestwo Boże. – Święto Hymnów
- 3. 22 marca: Braterstwa. – Święto Komunii Stołów
- 9. 22 września: O podniesienie duchów niższych. – Święto Trzód²⁴
- 10. październik: Ducha Św. – Święto Wynalazków. Prośba o natchnienie²⁵
- 5. 22 maja: Święto Niepokalanej. – Dziewicze, przez kapłankę. O uproszenie ducha piękności²⁶

²¹ Uwaga Floryana, że „poeta podobnie jak w brulionie tekst często przerabiał”, jest balaunna – w atg₂ jest tylko jedna zmiana redakcyjna. Do wyliczenia „następstwa liczb” wkraść się ponadto błąd: zamiast „2” powinno być „3”.

²² Pomijając listopad, gdzie identyfikacja „Umarłych” jako święta jest oczywista, nie ma swoich świąt sześć innych miesięcy. W dwóch wypadkach święta nie zostały nazwane: marzec i październik; w czterech w ogóle nie ma świąt: styczeń (tu wymowna zmiana określenia „Święto Ofiary” na „Odpoczynek”), luty, lipiec i sierpień.

²³ Podobnie jak poprzedzające go w notatniku teksty – *Genezis z Ducha i List do J. N. Rembowskiego*.

²⁴ „O podniesienie” || A: „Podniesienie” || P 1884: „O podniesieniu”.

²⁵ „Ducha Św. – Święto” || A, P 1913: „Ducha Św. święto” || D 1909, P 1916: „Ducha św. święto”.

²⁶ A: „Święto Niepokalanej dziewicze – przez kapłankę – o uproszenie Ducha piękności” ||

4. kwiecień: Poświęcenie wody. – Święto Matek. O uproszenie duchów wielkich²⁷
 12. 22 grudnia: Święto Światła. Chrystusa (st. Jana). Malarzy²⁸
 11. listopad: Umarłych
 1. styczeń: Święto Ofiary
 25 [października 1848]

[ŚWIĘTA PRZYSZŁE NARODOWE]. [REDAKCJA ZAPISANA NA OSOBNEJ KARCIE]

- Styczeń: ———— Odpoczynek
 Luty: ———— Post
 Marzec: Komunia stołów – braterstwa²⁹
 Kwiecień: Poświęcenie wody – o uproszenie duchów wielkich. Św[ięto] Matek³⁰
 Maj: Niepokalanej – o uproszenie piękności. Św[ięto] Czystych Kapłanek³¹
 Czerwiec: Aby się przybliżyło Królestwo Boże. – Św[ięto] Hymnów. Najwyżej słońce³²
 Lipiec: ———— Praca
 Sierpień: ———— Zbiór
 Wrzesień: O podniesienie duchów niższych. Święto Trzód³³
 Paźdźmier[nik]: Ducha Św. o wynalazki, prośba o natchnienie. Rzemieślników wiosna³⁴
 Listopad: Umarłych
 Grudzień: Święto Światła Chrystusa, Jana św., Malarzy

Abstract

JACEK BRZozowski
 (University of Lodz)

TWO EDITINGS OF JULIUSZ SŁOWACKI'S "FUTURE NATIONAL HOLIDAYS"

The article contains a transliteration of the two existing handwritten accounts (two autographs and a copy) of Juliusz Słowacki's *Future National Holidays*, presents an editorial history of the "mistic calendar" and attempts to settle the relationship between its two versions. Finally, as a result of the analyses, it gives a new (different in detail from those to date) editing of the two versions of the calendar.

P 1884: „Święto Niepokalanej – Dziewicze przez kapłankę o uproszenie Ducha piękności” || D 1909, P 1913, P 1922, DP 1933: „Święto niepokalanej – dziewicze przez kapłanki uproszenie ducha piękności” || DP 1909: „Święto Niepokalanej – dziewicze przez kapłanki uproszenie ducha piękności” || P 1916: „Święto Niepokalanej Dziewicy – przez kapłanki uproszenie Ducha piękności” || D 1949, DW 15: „Święto Niepokalanej – Dziewicze przez kapłanki o uproszenie ducha piękności” || D 1959, 12: „Święto Niepokalanej. – Dziewicze przez kapłanki o uproszenie ducha piękności”.

²⁷ „Matek. O” || A: „Matek o” || P 1884: „Matek, o” || D 1909, DP 1909, P 1913, P 1916, P 1922, DP 1933, D 1949: „matek o” || DW 15: „matek. O”.

²⁸ „Światła. Chrystusa” || A, DP 1909, DP 1933, D 1952, D 1959, 12: „światła Chrystusa” || D 1909, P 1913, P 1916, D 1949, DW 15: „Światła Chrystusa”.

²⁹ „braterstwa” || D 1909, NR, P 1913, D 1949, D 1952, D 1959, 12, DW 15: „braterstwo”.

³⁰ „wielkich. Św[ięto] Matek” || D 1909, P 1913: „wielkich św. matek” || NR: „wielkich świętych matek”.

³¹ „piękności. Św[ięto] Czystych Kapłanek” || D 1909, P 1913, NR, D 1949: „piękności św. czystych kapłanek”.

³² „przybliżyło” || NR: „zbliżyło”.

³³ „niższych. Święto Trzód” || D 1949, D 1952: „niższych”.

³⁴ „wynalazki, prośba o” || D 1909, NR: „wynalazki prośba o” || D 1949, D 1952: „wynalazki prośba, o”.